

Kulcslyuk – és a látható világ

Kocsis Imre munkáiból

Újra meg újra fölmerül a kérdés: vajon mit jelent a képzőművészetben a látható világ reprodukálása? S egyáltalán: mikor milyen aktualitása lehet a figurális művészetnek; s ez vajon nem az utolsó, nehezen ledönthető bástyája-e mindenféle képzőművészeti akadémizmusnak, amely kimeríthetetlen igazolásokkal rendelkezik [...]

Valamikor a múlt század elején sürgetően jelentkezett a megoldandó kérdés: minél hűségesebben felelni meg annak, amit nem túlságosan árnyaltan „valóságnak” szoktunk nevezni. Ez a kényszerűség hívta életre a fotográfiát, amely az említett valóságnak – mondhatni – a közvetlen, fizikai leképezése, és pedig anélkül, hogy a fényképező igazán beleavatkozhatna a keletkező látványba. Magyarán: a fényképen az lesz látható, ami ott volt a fényképezőgép objektívje előtt.

A fényképezés rendkívül szerencsés találmány voltát az is tanúsítja, hogy rövidesen nemcsak a fényképezők igyekeztek festményeket imitálni a képeiken – tudjuk, már Niépce első fényképe is csendélet volt –, hanem hamarosan maguk a festők is hasznosítani kezdték az új találmányt: beállították a képi jeleneteket, amelyeket aztán lefotografáltak, s azokról festettek. Hittek abban, hogy ezáltal a legszigorúbb valóságigényeknek is megfelelhettek, s vélték, hogy a festészetnek ez a megfeleltetés a normája.

Kocsis Imréről szólva a fényképezésre való hivatkozás többszörösen is indokoltnak tetszik. Indokolt elsősorban amiatt, hogy az ő festészete alapvetően a figuralitás mellett kötelezte

el magát; indokolt amiatt, hogy pop-artos indíttatások után egyértelműen a fotórealizmus felé közeledett: hatalmas, 1991 és 2000 között festett vászna, amely egy falusi lakodalom főzőasszonyait jeleníti meg, éppenséggel fénykép után készül; indokolt azonban amiatt is, hogy alkotásaiban magát a fényképet is használja: grafikai minőségű cianotípiái a múlt századi fényképezők nemeseljárásait idézik, amelyek éppen a festői-ség elérését célozták meg a fotó oldaláról.

(Aki nem ismerné a nemeseljárás kifejezést: ezek olyan fotográfiai pozitív eljárások, amelyeknél a kép nem ezüstből, hanem festékből áll. – A Szerk.)

Van azonban egy jellegzetes Kocsis Imre-i motívum, amely némiképpen ugyancsak kapcsolatba hozható a fényképezéssel. A kulcslyukról van szó. Kocsis számos olyan képet festett, amelyen a látványt mintegy kulcslyukon át pillanthatjuk meg; még olyat is, amelynek a formált vászna egyenesen kulcslyuk alakú. A fényképezőgép lencséjét könnyű társítanunk a kulcslyukkal – bármelyik objektíven nézünk is át, sajátos kivágotat kapunk, olyan szeletet a valóságból, amelynek elsődlegesen a kiválasztása, nem pedig másolási minősége jellemző az alko-

Ráktérítő (olaj)

Formázott kulcslyuk (olaj)

Vanessa atalanta (szitanyomat)

Portugál anziksz (cianotípia)

tóra. E szempontból tehát majdnem mindegy, hogy Kocsis Imre kulcslyukon vagy a fényképezőgép objektívén keresztül szemléli-e a való világot, hiszen alkotójukról legtöbbet a munkák motívumai árulnak el. Elárulják például a természet kincsei iránti eredendő vonzalmát, nevezetesen a növények, a lepkék szín- és formagazdagsága iránti érdeklődését. S mivel ő semmit nem képes felületesen csinálni, a növénytanban, az egzóták és más egyebek gyűjtésében, a kertalakításban csodálatos eredményeket produkált, lepkeismeretben pedig mondhatni az első számú szakértő az országban.

Mindezeket már csak amiatt is el kellett mondani, hogy nyilvánvalóvá váljék Kocsis Imre művészetének az a cáfolhatatlan valóságalapja, amely korántsem csupán a felületek, de a szerkezetek ismeretét is magába öleli.

Természetesen még a legtudósabb festő sem válhat jelentékeny művésszé, ha a más területeken megszerzett tudása nem kerül át a művészi kifejezések világába. Nos, a rajzot, a festői technikákat – de miként a cianotípiák mutatják, a fotótechnikákat is – mindenkor a tökéletesség igényével tanulmányozó és fölhasználó festő tudatában van művészetének

önmaga által támasztott követelményeivel: a leképezés igényessége nélkül ez a fajta festészet összeomlana...

Még Rembrandtot is megkérdőjelezné egy suta rövidülés, vagy valamely rosszul megfestett kéz; Kocsis Imre igényessége pontosan a nagy klasszikusok igényességét idézi. Ugyanakkor a művészet történetének ismeretében kanyarodik vissza az emlegetett valóság-hűséghez. Jelesül arra célozva, hogy a kép – minden hűsége ellenére is, ha tetszik – elsősorban kép, ábrázolat, amely semmi esetre sem a valóság, sokkal inkább a képesség törvényeit hordozza; így még a kulcslyuk valóságáét sem, hanem pusztán az abba belezsúfolt képét.

„Gyarapítani és használni az ismereteket” – Kocsis Imre egykor ezt tekintette festészete mottójának. Aligha valószínű, hogy ezen a normán változtatnia kéne...

Úgy tetszik, ezek az ismeretek hűségesen kitartanak mellette, hovatovább a komplett életmű tartópilléreinek tekintendők.

Fábián László

Készült a MAGASYN

1998 őszi száma alapján

Gesztus kulcslyuk (szitanyomat)

Zsáner I. (gumimásolás)

